

A HIRMONDÓ

Forgatási cím: Mihály bácsi

r, f: Lakatos Vince, o: Lakatos Iván, zö: Szigeti Ferenc, v:
Kollányi Judit, h: Szücs Péter, gy: Németh László
1977

ff, 540 m, do, MAFILM NTOS

Dij: 1978, Lipcse, "Elismerő oklevél"

1979, Miskolc, "

Palatinus Mihály, az öreg kiskunhalasi napszámos emlékszik vissza a
hajdani mezőgazdasági munkások, részesaratók sorsára. Szerencsére
napjainkban ő e küzdelmes életforma utolsó hirmondójának számít.

Cb:

-bel-: - - . = EH, 1979. máj. 16.

Józsa György Gábor: - - . = MN, 1979. máj. 17.

H.M.: - - . = NSza, 1979. máj. 17.

Zöldi László: - - . = NSz, 1979. máj. 18.

V.L.: Portrék és sztorik. - - . = FSzM, 1979. máj. 19.

Nt/70. A hirmondó /Mihály bácsi/ c. film cenzuraszövege.

- Hát maguk lakodalomból jönnek? - Nem Pirtóról gyűvünk.
- Mit csináltak ott? - Napszamba voltunk ott a Lábé gazdánál. - Magánál voltak? - Nálam. - Pirtón? Hát az messzi van ide. - Hát nincs nálunk a faluban munkás. Muszáj reggel jönni, este hozni őket. Reggel viszem, este elhozom őket taxival, más képp nem dolgoznak. - Hát mi volt a napszám? Mit fizetnek? - Hát Pirtón 150-et, meg a kosztot, szokták adni, de Vadkerten meg megvan a 200, meg a koszt, meg a liter bor, mert ott már gazdagabb a népség, mint Pirtón. - Hát há jól kiszámítjuk olyan 5-6 ezer forint. Az nagyon szép pénz. - Á nem megünk ám mi mindennap,
- Hát? - Csak egy héten egyszer, mert másutt is dolgozunk, megvan a 16 nap, megkapjuk a családi pótléko és kirándulunk.
- Értom. - Hát maga hun dolgozik? - Barnaváron. - Hát maga? - A Közutépítkezésen. - Maga? - Földmunkásnál dolgozom. - Van még mások napszámos? - Hát a Mihály, a Palatinus Mihál, van még, az szokott járni napszamba. - Itt lakik a második düllön, a Mózer tanván. - Hát itt lakott, itt találtuk meg Palatinus Mihál bácsit. Sok elhagyott öreggel taálkoztam és elhanyagolt lakással, de még ilvet nem láttam. Még csak ág a sem volt, ezeken a rongyokon aludt, egerék, békák mászkálhattak rajta. Azonnal felvetük segélyezésre, és mondtam neki, hogy keressen másutt lakást, vagy be-
visszük a szociális otthonba. Szociális otthoni elhelyezéséről hallani sem akart, az új lakáscímét még ezideig nem jelentette be. - Hát pedig itt nincs. - Nincs.
+A hirmondó + - Jónapot, agronisten! - Jónapot agronisten!
- Maga a Palatinus Mihály? - Én vagyok a Palatinus Mihály, kérem. - Jaj de régen kersem már, gyűjjön már, ülepedjünk le ide az asztalhoz. Beszégessünk egy kicsikét. Nádorok voltak a Palatinusok? - Igen. - Hát maga ilyen nagy házból való? - Lehetek én abból is. Talált gyerekek vagyok, nem

tudom ki volt az apám. - Hun találták, hun született ?
- Kecskeméten. - Hol nevelkedett ? - Kiskunlacházán. - Mint
árvagyerek, lelelengyerek. - Ig n oda voltam beadva, mint
árvagyerek. - Hát hogy került Halasra. - A nevelőapám, gé-
pész volt Kiskunlacházán, ott volt nekik a Dobó telepen
házuk, aztán akkor engem elhoztak, mint árvagyereket. - És
meddig volt a nevelőszüleinél ? - 19-be mentem ki Bagotára,
megverték mint a kutyát, én meg elszöktem. Gyűttem erre,
itt az uton, egy paraszt legelt tte a tehéneket. Hová mész
fiam ? In Kiskunhalasra, elakarok szegődni. Várjál, állj
le már azt mondja, itt ez a szép csapat marha, szegődj
be hozzám. Menni i hért kérsz? - Nem is tudtam még pénzt
se kérni, maradi itt, őrizd ez ket. Hát persze a nevelő-
apám gépész volt, az engem azt akarta, hogy én ne legyek
paraszt, de én meg megszer tettem, szépen szólt a csengő
a tehén nekán, itt maradtam a gulánál. - Koszt mil en
volt a parasztnál? - Hát éppen csak éhen meg nem haltam.
Volt olyan hely is örökké a bab járta, de mindig éhősek
voltunk, mert még akkor én fiatal voltam. - Osztt így a gaz-
dával ug ott ettek maguk og asztalnál ? - Nemigen. - N m
ám, külön ottünk egy másik kon hában. - Hát voltak ottan
több családok is? - Voltunk többen is. - Napszámosok ? -
Azok is voltak. - Azoknak mit adtak ? - Azt ott k azok
is amit mink. Volt ug, hogy kukacos turót is kaptunk,
Ugráltak b nne a kukacok, meg az avas husban is ugrált a
kukac. - Azt volt pofája odaadni a szegény embernek? - Vót,
mégha szóltunk neki, még pént ggett, azt mondta, meg van
az fővel. Én kitöltöttem a fal időt, n m birt már fizetni,
otthagytam a faképnál. - Annak idején a csendőr vissza-
vitte a családát, ha megszköött ? - Vissza bizon. - Hát
mért hívták az embervásárt szegőnyplacsnak ? - Mert sokszor
megszégg önitettek bennünket. - Kicsodák ? - Hát ezek a pol-
gárok, alkudoztak egyik jobban, mint a másik. - Maga volt

kommenciós? - Nem voltam. - Mlékszik - e rá, hogy a kommen-
ciósok hog mit kaptak? - Mlékszem rá. - 16 mázsa gabo-
nát kaptak, kaptak rizskását, sőt is kaptak, és ugye kap -
tak eg hold földet. Megélték az génesen, mert amellezt még
baromfit is neveltek. - Az asszony is ügveskedett mi? - Ke-
vés volt a bér, de az biztos volt. - Maga is szegődött a szé-
grönplaccon? - Szegődtem. - A családgrerök élote bizony n héz
volt. Korán ki köllött hajtani, ha esett, ha fújt. Délbe mi-
kor behajtottam, akkor még a szolgáló is parancsolt,
ide-oda szaladj, vizet vig k, meg ami sorba grütt. Este
ha behajtottam, szecsát vágattak velem, meg mindent csi-
náltattak míg meg nem vacsoráltunk. Vacsora után kukoricát
morzsoltattak velem, aztán fekttettem le a marják közé a ket-
recbe. - Más grerekek hazajártak kéthetenként tisztálkodni.
Hát maga hog tisztálkodott? - Árvag erék voltam, nekem
nem volt senkim sem. Ha a szolgáló az ingömet nem mosat-
ták ki, kimostam én magam. - Maga volt -e részesaratú? -
Vótam. - Hát mit tudtam keresni a részesaratók? - Hát heten-
ként 2 mázsa gabonát ker stünk. Épp annyit, hog a téli
kenyér megvót. - Cséplőgépnél vót -e? - Nem vótam. - Hát
azt azért tudja, hog a cséplőmunkás mit keresett? -
Hetenként eg - két mázsa gabonát, nag on n héz munkával.
- Bálba járt -e legénykorában? - Táncoltam én az országuton
eleget. - Mire járkált ig az országban? - Voltam én Jugóban
is. H j, a sorsom után mentem a pénzért mindig. Elmentem
egész a tengerig. Jártam én, voltam én marhahajcsár is, Bi-
kákat hajtottam. Simontornván el is aludtunk, ottünk, mint
a betár, el is adtunk eg disznót, elzsaráltunk a többi
közül, a másik izénél meg már ezer ztünk hozzá, hog a fal-
ka meglegyen, ne legyen hija a disznónak. - Minden szolgál-
legény összeszógált eg kis jószágot, aztán szerzett eg kis
homokos tanyát. Hát maga mit szerzett életében. - Én semmit
a nag világon. Elzülöttem az életemet, én ilyen vótam halálomig.

Én nem szöröztem semmit, arót egészséget, boldogságot se szereztem. - Magát ki szerette valamikor is az életébe?

- Ki szerette? Maga nem is tudja. Én gulás legény voltam, a nagylán, hozta nekem a köténben a csaprasznét, a Bangó Juliska. - Hát miért nem vett el? - Én nem vett meg, mert szolgáltam, ezek meg gazdag lán volt, én nem nem is mertem rá se gondolni. Azt csendőrné lett. - Vót-e magának valamikor feleség? - Nem vót nekem sose. - Legényember vót mindig?

- Világéltemben. - Hát miért nem nősült meg? - Ugy vótam vele, hogy ej, mit vesződjek vele? - Hát legalább gatrát mosni költött volna asszon. - Azt én is kitudom mosni, ha arról van szó. Egyszer meg a fene a más macskáját, csak a mienkét ne. - Hát aztán idehallgasson, hát azért ugy balkezről csak vót hát tán asszon. - Hát az nem erre a lapra tartozik. - A fölszabadulás után maga miért nem lépett be aeg termelőszövetkezetbe? - Én? - Maga. - Hát én megszerettem ezt a maszek életet. Nem vót senkim. Nekem nem vót vagyonom se, éngömet nem is erőltetett az ördög se.

- Mit tud egy ilyen maszek napszámos, mint maga keresni?

- Ugyször többet, máskor kevesebbet. - Ne gugvibátvázson, forintba mondja. - Hát a legnagyobb napszám, vagy órabér, nekem már nem adnak loo forintnál többet. - Más semmit?

- Hát dob ak egy kis ennivalót, ahová már régebb óta oda járok. Hög mégis a kutra ne ugasson. - Hát aztán mi is az a kis valami még, amit adnak? - Egy vödör paprika, vagy pedig egy vödör krumpli. Semmi mást. Meg az a kis pénz, ami jár. - Hát az a liter bor? - Meg az a liter bor is. - Azt maga is megkapja? - Igen, én is megkaptam, meg is ittam. - Vannak - e még sokan ilyen maszek napszámosok?

- Egy vót. - Vót? - Vót. - Azt mi lett vele? - Fal agronvágta. - Bontották a falat? - Bontották a falat. - H n?

- Ott egyik tanáyn. - Vannak még maszek gazdák sokan?

- Nemigen vannak, mert elhalltak, kumultak a nagyvilágból.

- Most kikhöz jár dolgozni? - Hát ezek már nem gazdák, munkásokhoz járok dolgozni, és ismerősök is. Olvan van nekik kis , kis valamilvük, félig paraszt, félig még nem paraszt. Irnok kisasszony, gvári munkásokhoz is jártam, tisztviselőkhöz is, váltókezelő, meg ilyen, meg olyan, ahol csak a kenéremet meg tudtam fogni. - Azt mondja, hogy váltókezelőhöz is jár t? - Igen - Aztán ott szerezte ezt a szép sapkát? - Ott a lány adta nekem. A kisgazdaasszonyom adta, aranyos Mancika. - Amikor napszámba járt, akkor a paraszt is így gútt magáért hintóval, mint ahogy most autóval, meg autóbusszal viszik a munkást? - Dehogy, gyalog mentünk 15- 20 kilométert. Holdvilágnál mentünk haza, - Hát Mihál bátyám, életében mikor volt magának a legjobb? - Sose. Nekem nem vót jó sose. Most sincs olyan jó, mert magam vagyok, nincs senkim se. - Hívták magát a szociális otthonba, miért nem megy be? - Hát én még birom egy kicsit magamat, meg szeretem a szabad életet. Én ehhez vagyok hozzászokva. Hála Istennek nyugdíjas vagyok én is. - Men -
- + kap? - 970 forintot kapok. - Hát maga most már nyugdíjas, akkor minek dolgozik? - Hát jó a zsákon a fót. - Hát szóval itt lakik most ebbe a kis lakásba? - Itt lakok. - Hát itt bbosik a télen a hó, hát itten - Kapok másikat. Ezt csak úgy kapom -e, úgy kaptam meg ideiglenesen nárára, mert meg vótam szorulva, mert a Kacsóné asszony nagyon kért, hogy ott nem lakhatok. - Hát ezt az ágot hon szerezte? Amott nem vót! - Ezt már ez a gazdám adta, hogy ne a földön aluggyak. - Mit szokott főzni? - Paprikáskrumplit, tarhon ét, nem sajnálom magamtól. - Hallom, hogy az előző széllásán 5.000 forintját megrágták az egerek. - Nem rágják aztat meg, mert én arra kiigg elok, hogy nem rágja meg eg -
- Azért van a vasdoboz, nem vagyok én olyan beteg gyerek nem adom én az egér szájába a papirt, mert megnvirja ug ,

mint a lányok a csipkét. - Itt van -e sok egér, ebbe a hajlékba? - Igen sincs. - Igen sincs? - Ott vót annyi a Mózer tanárra, mint a szemét, én dugóra ráteszem egy drótot, én megtekerem, meggörbítem a drótot, ráteszem azt a szallonabórt. Akkor úgy csinállok vele, alulra teszek egy bádogot, olyan kereket, egy tányérral leborítom, belülre teszem azt a valamit, azt a kisbórt, vagy azt a kenvert az egérke bebújik, mikor az egérkék ottan darvadoznak, esznek, egyszer megmozdíjják azt, mert a dugót, pillanatban a dugó megmozdul, és a...vót úgy, hogy négy egér is vót, mert ott eszgették ott, lecsap a tányér, az egérke ott maradt. Én meg viszöm ki, azt a kenvert ők. Nem fogják az én pénzemet megrágni, de még a főlemet se rágják le.

- Tán a nadrágját is az egér rágta meg a Mózerba? - Ha zsiros, akkor meg is rágja. - Könyvei is vannak? - Vannak.

- Hejnye, hát maga szemináriumra is járt? - Látom a Szovjetunió Kommunista Pártjának a története. - Ez csak rá van téve, de a könyv, ez 1500-ról szól. Stuart Mária skót királ nő kivégzése, itt megvan minden. - Aha- Franciák forradalom, ehun van -e. VIII. Henrik francia királynak, hát ez olyan könyv, illyent nem minden tanárba talál még, 150 tanárba se találhatnak illyet, mint ez a könyv. - Ujságot olvas-e? - Szoktam olvasni. - No megtudná -e mondani, hogy ki most a magyar királ? - Azt nem tudom megmondani, mert királyság most nincs. - Hát azt tudja-e ki a miniszterelnök? - Na? - Nem a Kádár János? - Hát nem egészen. No kicsoda a Kádár János? - Országképviselő. - Jónapot kívánok. - Jónapot. - Jöttem magáért Mihály bátyám. - No Mihály bátyám, ha gyűltek magáért, akkor csukja be azt az ajtót. - Igen. - Hát azt mondja meg még énnekem, hogy mi vóna a legfőbb kívánsága? - Az én kívánságom egy kukker volna, a kívánságom. - Kukker? - Igen. - Ha, ha, ha, látott már maga kukkert? - Láttam a katonakácsi kezében. - Hun? - A kaszárna előtt. - Hát aztán mit látott rajta? Gyütt k

leültek, néztem vele előre, azt a ló majd a lábamujját el-
 taposta, annára odavette a katona. Nekem beállította gépet.
 Én meg néztem vele. - No azt szeretne nagyon, egy kukkört?
 - Nagyon. - Hát azt ilyesvaami megfelelne, jó volna?
 Nagyon. - Nézzen csak bele? Nézzen. Nos, hát nem jól nézi,
 - Dehogynem, ez most távoli. - Távoli, aha. Nos ezt most
 jó? - Hű ez meg de közelit. - Na idehallgasson. - Tudom én
 az isten imája elvesz. - Idefigyeljen. - Ismerem én ezt
 itt. - Hát aztán ha a magáé volna, mit nézne rajta?
 Özeket, n ulakat? - Mindenfélét, ami csak kedvem töti.
 - Hát akkor itt hagyom magának, jól van? - Nagyon szé-
 pen köszönöm. Áldás békesség mindenkinek, még nekem is.
 - Na gyűjön Mihály bácsi t ssuk meg a disznókat, mert
 rinak. - Hát így van ez ma, a gazdasági cseléd ismeretlen
 fogalom. Mihály, a maszek napszámos, a gazdasági cseléd
 ismeretlen fogalom. Mihály, a maszek napszámos is csak
 hirmondó. Mlékeztet az embervásárra, szégvenplaccra, a
 cselédbérrre, a filléres napszámra. Mert az ember könnyen
 felejt, meg hát jó erről tudni annak is, aki ma fiatal.
 +Írta és rendezte : Lakatos Vinc. + Fényképezte: Lakatos Iván
 + Hang : Szucs Péter + Gvártásvezető : Németh László
 +Dramaturg : Jancsó Mőke + Vágó : Kollánvi Judit+ Készítette
 A MAFILM Népszerű-tudományos és Oktatófilm Stúdiója +
 Eng.sz : M 73 1/77. +Magyarországon forgalomba hozza a MOKÉP.